

UNIVERZITA PAVLA JOZEFA ŠAFÁRIKA V KOŠICIACH

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Katedra psychológie

PRÍPADOVÉ ŠTÚDIE A CVIČENIA Z PEDAGOGICKEJ PSYCHOLÓGIE

**Margita Mesárošová
Miroslava Köverová
Radka Miháliková**

Košice 2023

Tento pracovný zošit vznikol v rámci riešenia projektu KEGA 023UPJŠ-4/2021 „*Nové prístupy v pedagogickej psychológii vo vzdelávaní psychológov*“

Prípadové štúdie a cvičenia z pedagogickej psychológie

Pracovný zošit

Autorky:

prof. PhDr. Margita Mesárošová, CSc.

Mgr. Miroslava Köverová, PhD.

Mgr. Radka Miháliková

Katedra psychológie, Filozofická fakulta UPJŠ v Košiciach

Tento text je publikovaný pod licenciou CC BY NC ND Creative Commons Attribution - NonCommercial - No-derivates 4.0 („Uveďte pôvod - Nepoužívajte komerčne - Nespracovávajte“)

Za odbornú a jazykovú stránku tejto publikácie zodpovedajú autori diela. Rukopis neprešiel redakčnou ani jazykovou prípravou.

Dostupné od: 20.12.2023

Umiestnenie: www.unibook.upjs.sk

ISBN 978-80-574-0280-0 (e-publikácia)

Obsah

1	Pedagogická psychológia ako akademická a praktická disciplína	6
2	Učenie v školskom kontexte	9
3	Intelektové schopnosti a nadanie vo vzdelávaní	13
4	Motivácia k učeniu	14
5	Faktory prospievania v škole.....	18
6	Žiaci so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami	20
7	Alternatívne prístupy k hodnoteniu študijných predpokladov	22
8	Interpersonálne správanie učiteľa.....	23
9	Klíma triedy a klíma školy	26
10	Konzultácia psychológa s učiteľom a rodičmi ako metóda riešenia problému žiaka	27
11	Intervenčné programy a ich efektivita.....	29
12	Technológie vo vyučovaní	30
13	Výskum v pedagogickej psychológii	31
14	Školský psychológ ako profesia.....	32

Úvod

Pracovný zošit, ktorý máte pred sebou, nadväzuje na vysokoškolskú učebnicu *Pokroky pedagogickej psychológie*¹. Je určený pre študentov bakalárskeho aj magisterského stupňa štúdia. Jeho cieľom je podporiť aktívne zapojenie študentov v rámci výučby a vytvoriť priestor na to, aby si upevnili a prehĺbili nielen svoje teoretické poznatky z pedagogickej psychológie, ale aj precvičili a zdokonalili súvisiace praktické zručnosti.

Štruktúra pracovného zošita je analogická s učebnicou *Pokroky pedagogickej psychológie*. Študenti tak ku každej zo 14 kapitol učebnice nájdú v tomto pracovnom zošite doplňujúce a rozširujúce úlohy, otázky, cvičenia a prípadové štúdie. To im vytvára priestor na aplikáciu teoretických poznatkov pri riešení prakticky orientovaných aktivít z oblasti pedagogickej psychológie. Vďaka tomu si študenti budú môcť upevniť vedomosti, ktoré z odboru majú a veríme, že výsledkom bude aj zmyslupľnejšie zapamätanie si naučeného.

Pracovný zošit obsahuje nasledujúce typy aktivít:

- **Otázky.** Primárne sú orientované na aplikáciu, analýzu, syntézu a kritické hodnotenie nadobudnutých poznatkov.
- **Úlohy.** Individuálne alebo skupinové aktivity, ktoré vyžadujú od študentov dlhšiu, systematickejšiu prácu, a to buď v rámci domácej prípravy alebo aj počas výučby na seminároch.
- **Praktické cvičenia.** Majú prevažne charakter rolových hier a ich cieľom je tréning praktických psychologických zručností priamo na seminároch.
- **Prípadové štúdie.** Kazuistiky, ktoré demonštrujú reálne životné situácie a vyžadujú aplikáciu teoretických vedomostí a praktických zručností pri ich riešení.
- **Témy na diskusiu.** Podnety k diskusii o rôznych otázkach pedagogickej psychológie počas seminárov, ktoré sa primárne zameriavajú na konštruktívnu vzájomnú výmenu vlastných pohľadov, názorov, postrehov, hodnotení alebo skúseností medzi študentmi.

Veríme, že tento pracovný zošit bude pre študentov nielen informatívnym materiálom, ale aj praktickým nástrojom pre profesijný rast v oblasti pedagogickej psychológie.

Autorky

---

¹Mesárošová, M., Köverová, M., Miháliková, R., Hičárová, V., & Lipták, E. (2023). *Pokroky pedagogickej psychológie*. Košice: ŠafárikPress.

Úlohy:

1. Vo vedeckých databázach Web of Science a Scopus individuálne vyhľadajte aktuálne výskumné štúdie z oblasti pedagogickej psychológie. Zamerajte sa na vedecké články, ktoré boli publikované za posledných päť rokov:
  - a) Analyzujte, ktoré témy pedagogickej psychológie dominujú v aktuálnych výskumných štúdiách.
  - b) Identifikujte, ktoré psychologické teórie sú v súčasnosti najviac citované v teoretických východiskách vedeckých článkov.
  - c) Analyzujte, aké sú aktuálne požiadavky na metodologickú úroveň výskumných štúdií. Aký typ výskumných projektov dominuje? Aké výskumné nástroje sú používané? Aké metódy analýz dát sa využívajú?
  - d) Zhodnoťte úroveň prezentovania výsledkov vedeckých článkov. Sú zistenia výskumov jednotné alebo prinášajú nejednoznačné výsledky?
  - e) Posúďte úroveň diskusie výskumných zistení vo vedeckých článkoch. Aké sú prínosy a limity realizovaných výskumov? Akým smerom sa uberá výskum v jednotlivých oblastiach pedagogickej psychológie a akými otázkami sa môžu zaoberať budúce výskumy?

2. Pracujte vo dvojiciach a vyberte si jeden z nasledujúceho zoznamu vedeckých časopisov zameraných na pedagogickú psychológiu:
  - Journal of Educational Psychology
  - British Journal of Educational Psychology
  - Instructional Science
  - Contemporary Educational Psychology
  - Educational Psychologist
  - Educational Psychology
  - Educational Psychology in Practice
  - European Journal of Psychology in Education
  - Educational Psychology Review
  - Learning and Individual Differences
  - Journal of Learning Science
  - Learning and Instruction

Následne si na webovej stránke zvoleného časopisu dohľadajte posledných päť ročníkov a urobte analýzu článkov, ktoré v nich boli publikované:

- a) Akými výskumnými témami sa zaoberajú články publikované v posledných piatich ročníkoch daného časopisu? Ktoré témy dominujú?
  - b) Ktoré psychologické teórie sú najčastejšie citované v teoretických východiskách vedeckých článkov?
  - c) Aká je metodologická úroveň výskumných štúdií? Aký typ výskumných projektov dominuje? Aké výskumné nástroje sú najviac používané? Aké metódy analýz dát sa primárne využívajú?
  - d) Aká je kvalita prezentovania výskumných zistení? Sú výsledky výskumov replikované aj v iných štúdiách? Prinášajú výskumy týkajúce sa rovnakej témy alebo oblasti zhodné alebo skôr nejednoznačné zistenia?
  - e) Aká je úroveň diskutovania výskumných zistení? Aké sú ich prínosy a limity? Aké sú odporúčania pre budúce výskumy – akými otázkami sa môžu zaoberať vedci v nadväzujúcich výskumných projektoch?
3. Rovnakú analýzu, ako v úlohe 2, zrealizujte vo dvojiciach aj u slovenských a českých vedeckých alebo odborných časopisov, ktoré publikujú výskumy zamerané na témy pedagogickej psychológie.

Témy na diskusiu:

4. Po vypracovaní úloh 1 – 3 diskutujte so spolužiakmi na seminári o vašich zisteniach k bodom a) až e). Porovnajte si medzi sebou závery svojich analýz, a to samostatne pre úlohu 1, úlohu 2 a úlohu 3. V čom sú vaše zistenia podobné a v čom sa odlišujú? Je možné na základe vašich zistení identifikovať všeobecné trendy alebo špecifická týkajúce sa súčasného výskumu v pedagogickej psychológii?
5. Diskutujte o vašich zisteniach k úlohám 2 a 3. Porovnajte výsledky vašich analýz k bodom a) až e) medzi zahraničnými a domácimi (slovenskými a českými) časopismi.
6. Zhodnoťte aktuálny stav výskumu v pedagogickej psychológii na Slovensku a v Českej republike.
7. Diskutujte o prínosoch výsledkov súčasných vedeckých štúdií pre psychologickú teóriu a prax.
8. Diskutujte o úlohe pedagogickej psychológie ako odboru v minulosti a v súčasnosti. Akým aktuálnym výzvam čelí pedagogická psychológia? Aká môže byť budúcnosť tohto odboru?
9. Diskutujte o zmenách vo vyučovaní, ktoré ste zaznamenali v rámci vlastného štúdia od základnej školy, cez strednú školu až po univerzitu.

Úloha: Rozhovor so psychológom na základnej alebo strednej škole

10. Vo dvojiciach zrealizujte rozhovor so psychológom, ktorý pracuje na základnej alebo strednej škole. Zistite podrobnosti o jeho zamestnaní, napríklad:
  - a) Aká je náplň jeho práce? Aké rôzne pracovné úlohy vykonáva?
  - b) Ktoré pracovné činnosti vykonáva najčastejšie?
  - c) Aké záležitosti obvykle rieši so žiakmi/študentmi, učiteľmi a rodičmi?
  - d) S ktorými odborníkmi a inštitúciami spolupracuje?
  - e) Aké sú špecifiká jeho práce?
  - f) V čom vníma pozitíva a negatíva svojej práce?
  - g) Iné – môžete doplniť aj vlastné otázky, ktoré vás budú zaujímať.

11. Prezentujte svojim spolužiakom na seminári, čo ste sa o práci psychológa na základnej alebo strednej škole dozvedeli.

12. Porovnajte si navzájom výsledky realizovaných rozhovorov. Obzvlášť, ak ste oslovili psychológov na rôznych typoch škôl: nielen na bežných základných a stredných školách, ale aj na školách pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami (školách pre nadaných žiakov alebo školách pre žiakov so zdravotným znevýhodnením: školách pre žiakov s mentálnym, zrakovým, sluchovým alebo telesným postihnutím, školách pre žiakov s autizmom, školách pre žiakov s poruchami správania a pod.).

---

2 Učenie v školskom kontexte

Úlohy a otázky:

1. Aplikujte poznatky o klasickom podmieňovaní a vysvetlite, ako sa na základe jeho princípov môžu u žiakov rozvinúť nasledujúce emocionálne reakcie:
  - a) Žiak piateho ročníka základnej školy má strach z písomiek z matematiky.
  - b) Žiačka deviateho ročníka základnej školy sa teší na školské výlety s triedou.
  - c) Študent prvého ročníka gymnázia pociťuje úzkosť pri ústnom skúšaní.
  - d) Študentka maturitného ročníka sa teší na semináre z dejepisu.

Pri každej z popísaných situácií identifikujte nepodmienенý podnet, nepodmienенú reakciu, neutrálны podnet, podmienенý podnet a podmienенú reakciu:

Nepodmienенý podnet	→	Nepodmienенá reakcia
----------------------------	---	-----------------------------

---

Neutrálны podnet

Podmienенý podnet	→	Podmienенá reakcia
--------------------------	---	---------------------------

---

2. Uvedte príklady generalizácie a diskriminácie vyššie popísaných emocionálnych reakcií v školskom prostredí a vysvetlite proces, ktorým generalizácia a diskriminácia nastanú.
3. Vysvetlite, akým spôsobom by mohlo nastať vyhasínanie týchto emocionálnych reakcií v školskom prostredí.
4. Ako môžu byť pri vyhasínaní negatívnych emocionálnych reakcií žiaka/študenta nápomocní učiteľ a školský psychológ?

5. Vymyslite čo najviac príkladov na typy posilnení želaného správania a druhy trestov za neželané správanie žiakov/štvudentov v škole.

Pozitívne posilnenia:

Negatívne posilnenia:

Averzívne tresty:

Tresty odobratím príjemného dôsledku:

Prípadová štúdia:

Predstavte si, že začnete pracovať ako školský psychológ na základnej škole. Učiteľ zo 6.A vás požiada o pomoc s problémovým žiakom, ktorý veľmi často vyrušuje na hodine (rozpráva sa so spolužiakom, s ktorým sedí v lavici; vyrušuje spolužiakov v okolitých laviciach – napr. ich ťahá za vlasy alebo im berie veci; púta na seba pozornosť, skáče učiteľovi do reči).

6. Pokúste sa analyzovať túto situáciu z behaviorálneho hľadiska:
- Ako mohlo toto správanie vzniknúť?
  - Čo správanie udržiava (aké vonkajšie faktory môžu byť v tomto prípade odmeňujúce)? Vymyslite aspoň 2 príklady možných pozitívnych a negatívnych posilnení žiakovho správania.
  - Čo by učiteľ mal a nemal robiť, aby neželané správanie žiaka vyhaslo?
  - Mal/nemal by zvoliť posilňovanie želaného správania? Ak áno, aké pozitívne a negatívne posilnenia by mohol využívať? Uveďte aspoň 1 príklad na oba typy posilnení.
  - Mal/nemal by zvoliť trestanie neželaného správania? Ak áno, aké formy trestu by mohol zvoliť? Uveďte aspoň 1 príklad averzívneho trestu a trestu odobratím niečoho pozitívneho.
  - Zdôvodnite svoje odporúčania učiteľovi s ohľadom na výhody a nevýhody posilňovania a trestania vo všeobecnosti.

Úlohy a otázky:

7. Uveďte, čo by mohlo byť príkladom posilnení a trestov učiteľovho správania.

Pozitívne posilnenia:

Negatívne posilnenia:

Averzívne tresty:

Tresty odobratím príjemného dôsledku:

---

8. Popíšte proces učenia podľa sociálno-kognitívnej teórie Alberta Banduru. Vysvetlite ho na príklade vybraného, relevantného správania žiaka v škole:

Fáza pozornosti voči modelu:

Fáza zapamätávania (retencie):

Fáza reprodukcie:

Fáza motivácie:

---

9. Vysvetlite, prečo je pri učení dôležitá zmysluplnosť informácie. Ako je možné podporiť zmysluplné zapamätávanie informácií v procese výučby? Čo môže urobiť učiteľ, a čo žiaci, aby si učivo zapamätali zmysluplne, a nie mechanicky?

Prípadová štúdia:

Predstavte si, že pracujete ako školský psychológ na gymnáziu. Študentka prvého ročníka vás požiada o pomoc, pretože má ťažkosti s prípravou na vyučovanie – na gymnáziu má oveľa viac učiva ako na základnej škole a nestíha sa pripravovať; nevie, ako sa efektívne učiť a zapamätať si to množstvo nových informácií, ktoré od nich učitelia požadujú.

10. Aplikujte poznatky o kognitívnom prístupe k učeniu a uveďte, čo všetko by ste jej vedeli odporučiť pri riešení jej problému. Čo by jej mohlo pomôcť?

Úloha:

11. V odbornej a vedeckej literatúre si vyhľadajte poznatky o nasledujúcich technikách, stratégiách alebo vyučovacích programoch založených na princípoch kooperatívneho učenia a zhodnoťte výhody a nevýhody ich využitia vo vyučovacom procese:

- Jigsaw 1 a Jigsaw 2
- Spoločné učenie (Learning Together)
- SAC (Structured Academic Controversy)
- STAD (Student Teams Achievement Divisions)
- CIRC (Cooperative Integrated Reading and Composition)
- Skupinové objavovanie (Group Investigation)

---

3 Intelektové schopnosti a nadanie vo vzdelávaní

Úloha: Rozhovor s rodičmi a učiteľmi nadaného žiaka

1. Zrealizujte rozhovor s rodičmi nadaného žiaka. Zistite, ako prebiehal vývin u ich dieťaťa od narodenia a v čom vnímali vývinové špecifiká svojho dieťaťa oproti jeho rovesníkom. Usilujte sa pokryť čo najviac oblastí:
  - a) Špecifiká kognitívneho, emocionálneho, sociálneho vývinu.
  - b) Špecifiká týkajúce sa potrieb a záujmov.
  - c) Špecifiká týkajúce sa osobnostných charakteristík.
  - d) Špecifiká výchovy a vzdelávania v predškolskom a školskom veku.
  - e) Vnímané problémy/t ŕažkosti dieťaťa v akejkoľvek oblasti života, súvisiace s nadaním.
  - f) Iné špecifiká.
2. Navštívte školu pre nadaných žiakov a zrealizujte rozhovor s učiteľom a školským psychológom o špecifikách výchovno-vzdelávacieho procesu u nadaných žiakov.
3. Diskutujte na seminári o tom, čo ste sa v rozhovoroch o nadaných deťoch a žiakoch dozvedeli a porovnajte si navzájom svoje zistenia.

Úloha: Rozhovor s rodičmi a učiteľmi žiaka s oslabenými intelektovými schopnosťami

4. Zrealizujte rozhovor s rodičmi žiaka s oslabenými intelektovými schopnosťami (mentálnym postihnutím ľahkého, stredného, ŕažkého alebo hlbokého stupňa). Zistite, ako prebiehal vývin u ich dieťaťa od narodenia a v čom vnímali vývinové špecifiká svojho dieťaťa oproti jeho rovesníkom. Usilujte sa pokryť čo najviac oblastí:
  - a) Špecifiká kognitívneho, emocionálneho, sociálneho vývinu.
  - b) Špecifiká týkajúce sa potrieb a záujmov.
  - c) Špecifiká týkajúce sa osobnostných charakteristík.
  - d) Špecifiká výchovy a vzdelávania v predškolskom a školskom veku.
  - e) Iné špecifiká, problémy, ŕažkosti, ale aj silné stránky dieťaťa v akejkoľvek oblasti života, súvisiace s jeho zdravotným znevýhodnením.
5. Navštívte špeciálnu základnú školu a zrealizujte rozhovor s učiteľom alebo špeciálnym pedagógom o špecifikách výchovno-vzdelávacieho procesu žiakov s mentálnym postihnutím ľahkého, stredného, ŕažkého alebo hlbokého stupňa.
6. Diskutujte na seminári o tom, čo ste sa v rozhovoroch o deťoch a žiakoch s mentálnym postihnutím dozvedeli a porovnajte si navzájom svoje zistenia.

---

4 Motivácia k učeniu

Úlohy a otázky:

1. Zhodnoťte prínosy a limity behaviorálneho, kognitívneho a humanistického prístupu k vysvetleniu motivácie k učeniu.

Prínosy:	Limity:
----------	---------

Behaviorálny prístup

Kognitívny prístup

Humanistický prístup

---

2. Predstavte si, že pracujete ako školský psychológ na základnej škole a riaditeľ vás požiada, aby ste pred začiatkom školského roka pripravili pre učiteľov školenie na tému „*Ako motivovať žiakov k učeniu*“.
  - a) Čo by ste učiteľov na školení naučili? Čo môže urobiť učiteľ pre podporu motivácie svojich žiakov k učeniu a prečo?
  - b) Aplikujte psychologické poznatky o motivácii a na konkrétnych príkladoch zdôvodnite, čo všetko by ste ako psychológ vedeli učiteľom odporučiť.

3. Na základe čoho môžeme rozpoznať, že je žiak k učeniu motivovaný vnútorne alebo vonkajškovo? V čom vnímate výhody a nevýhody vnútornej a vonkajšej motivácie k učeniu?

Vnútorná motivácia k učeniu

Vonkajšia motivácia k učeniu

Prejavy:

Výhody:

Nevýhody:

-
4. Ako sa v prístupe k školskej práci budú od seba líšiť spolužiaci, ak u jedného z nich je hlavným motivačným faktorom orientácia na výkon, a u druhého orientácia na majstrovstvo?

Žiak motivovaný orientáciou na výkon bude:

Žiak motivovaný orientáciou na majstrovstvo bude:

---

5. Vymyslite príklady na nasledujúce typy atribúcií úspechu a neúspechu v škole:

Atribúcie	Úspech v škole	Neúspech v škole
Vonkajšie:		
Vnútorne:		
Stabilné:		
Nestabilné:		
Kontrolovateľné:		
Nekontrolovateľné:		

6. Pracujte s príkladmi, ktoré ste zapísali do tabuľky v 5. úlohe a odpovedzte na nasledujúce otázky:

- Adam aj Klára dostali jednotku z písomky z fyziky a učiteľ ich za tento výsledok pochválil. Obaja však za príčinu svojho úspechu v písomke považujú niečo iné. Adamove atribúcie sú vonkajšie, Klárine naopak vnútorné. Akým spôsobom tieto rozdielne atribúcie v budúcnosti ovplyvnia ich motiváciu k príprave na hodiny fyziky a k učeniu sa na písomky?
- Zuzana aj Simona dostali štvorku z testu z literatúry. Zuzana svoju známku pripísala stabilným, a Simona nestabilným atribúciám. Ako tieto atribúcie ovplyvnia ich motiváciu k príprave na nasledujúci test z literatúry?
- Matejovi a Šimonovi sa po výmene učiteľa matematiky zhoršil prospech z tohto predmetu. Matej to pripisuje kontrolovateľným atribúciám. Šimon si naopak myslí, že tento neúspech nevie nijako ovplyvniť. Ako sa následne bude líšiť ich motivácia a prístup k príprave na hodiny a priebežné písomky z matematiky?
- Ktoré druhy atribúcií budú zvyšovať motiváciu žiakov a študentov k učeniu?
- Ktoré druhy atribúcií budú oslabovať motiváciu žiakov a študentov k učeniu?

Prípadová štúdia a téma na diskusiu:

7. Prečítajte si nasledujúci záver zo psychologického vyšetrenia žiačky, ktorá vyrastá v sociálne znevýhodnenom prostredí. Následne vypracujte úlohy a) až c), ktoré sú uvedené za záverom.

Marcela má 14 rokov a navštevuje 6. ročník ZŠ. Žije v segregovanej komunite. Jej rodičia sú dlhodobo nezamestnaní, poberatelia dávky v hmotnej núdzi. V domácom prostredí hovorí prevažne rómsky, nemá vlastné miesto na učenie.

Rok školskej dochádzky je ôsmy; opakovala 3. a 6. ročník. Dochádzka do školy je pravidelná, má ale viac vymeškaných hodín z dôvodu choroby a záškoláctva. Dobré výsledky dosahuje trvalejšie vo výchovných predmetoch, slabé výsledky má v hlavných predmetoch. Oblíbenými predmetmi sú hudobná výchova (rada spieva a hrá) a informatika (kvôli možnosti ísť na internet). Motivácia k učeniu je nízka, školské povinnosti si plní prevažne neochotne, domáca príprava do školy je slabá. Číta vety, píše podľa diktátu, v pravopise neovláda gramatické pravidlá. Počíta s pomocou učiteľa, riešenie slovných úloh je problematické. Výslovnosť je čistá, slovná zásoba priemerná. Lateralita je pravostranná. Pozornosť kolísavá. Autoritu učiteľa akceptuje, voči spolužiakom je priateľská, v kolektíve začlenená.

V priebehu psychologického vyšetrenia, ktoré prebiehalo dopoludnia na pôde ZŠ, prejavovala nezáujem o testovú situáciu, nebola motivovaná k riešeniu úloh. Pri jednoduchších úlohách sa snažila, pri zložitejších úlohách už nemala záujem podať výkon. Pri neúspechu bola ľahostajná. Rozvoj zložiek intelektových schopností bol nerovnomerný. Úroveň intelektových schopností v názorovej zložke bola v čase vyšetrenia v hornom pásme subnormy, verbálna zložka intelektu bola v pásme ľahkej mentálnej retardácie. Schopnosť vyvodzovať vzťahy medzi objektmi a nachádzať podobnosti medzi nimi bola znížená. Pri riešení matematických úloh zvládala sčítanie a odčítanie cez 10 a malú násobilku. Zlyhávala v riešení slovných úloh, analytické myslenie bolo slabé. Všeobecná informovanosť bola nízka, zlyhávala v porozumení bežným životným situáciám.

Pozornosť bola krátkodobá, pri riešení monotematických úloh sa koncentrácia ľahko oslabilá a narastala chybovosť. Psychomotorické tempo bolo v nižšom pásme priemeru, s viditeľným rozdielom v rýchlosti riešenia úloh podľa miery záujmu. Pomalšie pracovala pri jednoduchších úlohách, v dôsledku slabej motivácie a nezájmu. Rýchlejší výkon vedela podať pri úlohách, ktoré upútali jej pozornosť.

- a) Rozdeľte sa do menších skupiniek a diskutujte o možných spôsoboch podpory motivácie tejto žiačky k učeniu, príprave do školy a zapájaniu sa do aktivít na vyučovacích hodinách.
- b) Argumentujte, ktoré poznatky, princípy alebo techniky behaviorálneho, kognitívneho a humanistického prístupu by mohli byť nápomocné pri podpore jej motivácie k učeniu.
- c) Porovnajte si navzájom s ostatnými skupinkami svoje návrhy a podnety.

---

5 Faktory prospievania v škole

Prípadová štúdia:

Anton má 11 rokov a vyrastá v rodine, ktorá patrí k segregovanej komunite. Rodičia sú aktuálne nezamestnaní, matka má ukončené základné vzdelanie, otec má výučný list. V domácom prostredí hovorí prevažne rómsky; nemá vytvorené vlastné miesto na učenie. Žiak sa podľa vlastných slov doma do školy nepripravuje, pretože mu nemá kto pomôcť s úlohami. Domáce úlohy si obvykle píše v škole po vyučovaní, ale často ich vypracovanie zanedbá.

Anton navštevuje 4. ročník základnej školy, rok školskej dochádzky je piaty, navštevoval aj nultý ročník. Dochádzka do školy je nepravidelná. Zo slovenského jazyka a matematiky dosahuje slabé výsledky (štvorky na poslednom vysvedčení). Motivačne naňho pôsobí pochvala. Potrebuje názor a individuálny prístup. Slovná zásoba je chudobná. Číta vety, chyby neopravuje. V písaní si mylí podobné písmená, píše pomalšie. Písmo je neúhladné, úchop nesprávny. V pravopise často vynecháva mäkčene a dĺžne, neovláda gramatické pravidlá a robí chyby z nepozornosti. V matematike zvláda sčítanie a odčítanie, problematická je malá násobilka a riešenie slovných úloh. Lateralita je pravostranná. Sústrediť sa dokáže krátkodobo, ľahko sa rozptýli. K učiteľom sa správa slušne, je skôr tichý a pri plnení školských úloh neistý. V triede má kamarátov. Rodičia nie sú v kontakte so školou, nezaujímajú sa o prospech a správanie syna, na rodičovské združenia nechodia.

Škola požiadala CPaP o psychologické vyšetrenie. Jeho cieľom bolo posúdiť vplyv sociálne znevýhodneného prostredia na školské výsledky žiaka. Vyšetrená bola úroveň fluidnej a kryštalizovanej inteligencie, jemná motorika a psychomotorické tempo. Psychologické vyšetrenie prebiehalo na pôde ZŠ v dopoludňajších hodinách. Žiak v priebehu vyšetrenia spolupracoval, testové úlohy ho zaujímali, ich zadaniam porozumel. Na otázky odpovedal jednoslovné alebo v jednoduchých vetách. Tempo práce bolo pomalé, na úlohy sa snažil sústrediť. V závere vyšetrenia už bol unavený a robil viac chýb.

Úroveň intelektových schopností v názorovej zložke bola v čase vyšetrenia v pásme subnormy, verbálna zložka intelektu v pásme ľahkej mentálnej retardácie. Myslenie názorné, vedel usudzovať len na jednoduché vzťahy medzi objektmi. Porozumenie sociálnym situáciám, všeobecná informovanosť, slovná zásoba v slovenskom jazyku a matematické schopnosti boli výrazne oslabené. V počítaní ovládal číselný rad, sčítanie a odčítanie do 20. Vizuomotorická koordinácia bola oslabená. Zvládal obkresliť základné geometrické tvary, čiary pri zložitejších tvaroch už boli nekvalitné – vlnivé, krivé alebo nedotiahnuté. Tlak na podložku bol primeraný. Psychomotorické tempo bolo výrazne spomalené.

Záverom psychologického vyšetrenia bolo konštatovanie, že školské výsledky žiaka sú negatívne ovplyvnené sociálne znevýhodneným prostredím, v ktorom vyrastá. Následne boli navrhnuté odporúčania na rozvoj oslabených zručností a oblastí: slovnej zásoby a vyjadrovania v slovenskom jazyku, počítania, sociálnych zručností, všeobecných vedomostí, jemnej motoriky, motivácie k školskej práci.

Úlohy a otázky:

1. Na základe informácií uvedených v prípadovej štúdií – závere zo psychologického vyšetrenia žiaka 4. ročníka ZŠ pochádzajúceho zo sociálne znevýhodneného prostredia – vypracujte odpovede na tieto otázky:
  - a) Akým spôsobom sa na školskom výkone tohto žiaka prejavuje prostredie, v ktorom vyrastá? Uveďte konkrétne príklady zo psychologického záveru, ktoré demonštrujú negatívny dopad sociálne znevýhodneného prostredia na školský výkon žiaka a vysvetlite, prečo sa prostredie takto na jeho výkone prejavuje.
  - b) Porovnajte školskú dráhu tohto žiaka s jeho rovesníkom, spolužiakom, ktorý nepochádza zo sociálne znevýhodneného prostredia. Uveďte a zdôvodnite, v čom všetkom môže byť (resp. bude) odlišný školský život oboch chlapcov – a to od nástupu do školy až po ukončenie vzdelávacieho procesu.
  - c) Ktoré konkrétne odporúčania pre prácu s týmto žiakom vo výchovno-vzdelávacom procese by ste navrhli učiteľom? Každé odporúčanie zdôvodnite a podložte údajmi z prípadovej štúdie – záveru zo psychologického vyšetrenia.

Témy na diskusiu:

2. Diskutujte o dopadoch sociálne znevýhodneného prostredia na vývin detí. Ako môže vyrastanie v sociálne znevýhodnenom prostredí ovplyvniť jednotlivé oblasti vývinu dieťaťa?
3. Diskutujte o možnostiach prevencie a/alebo eliminácie negatívneho dopadu sociálne znevýhodneného prostredia na vývin detí, ktoré v ňom vyrastajú.
4. Diskutuje o špecifikách prístupu učiteľov k žiakom zo sociálne znevýhodneného prostredia.
5. Diskutuje o možnostiach maximalizácie školských výkonov žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia.

---

6 Žiaci so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami

Úloha: Rozhovor s rodičmi a učiteľmi žiaka so zdravotným znevýhodnením

1. Zrealizujte rozhovor s rodičmi žiaka so zdravotným znevýhodnením. Môžete si vybrať, o aké zdravotné znevýhodnenie pôjde: zrakové postihnutie, sluchové postihnutie, telesné postihnutie, viacnásobné postihnutie, narušenie komunikačnej schopnosti, autizmus, poruchy pozornosti alebo vývinové poruchy učenia. V závislosti od druhu zdravotného znevýhodnenia sa v rozhovore môžete zaujímať o tieto oblasti:
  - a) V akom veku bolo diagnostikované.
  - b) Ako v súvislosti s ním prebiehal vývin dieťaťa a aké boli jeho špecifiká.
  - c) Aké špeciálne potreby dieťa malo/má.
  - d) Aké sú špecifiká osobnostného vývinu dieťaťa v kontexte jeho zdravotného znevýhodnenia.
  - e) Aké sú špecifiká výchovy, prístupu a starostlivosti zo strany rodičov.
  - f) Iné špecifiká, problémy, ťažkosti, ale aj silné stránky dieťaťa v akejkoľvek oblasti života, súvisiace s jeho zdravotným znevýhodnením.
2. Navštívte základnú školu pre žiakov so zdravotným znevýhodnením. Vyberte si jeden typ školy: základnú školu pre žiakov so zrakovým postihnutím, sluchovým postihnutím, telesným postihnutím, viacnásobným (zrakovo-sluchovým) postihnutím, narušenou komunikačnou schopnosťou, autizmom, poruchami pozornosti alebo vývinovými poruchami učenia. Zrealizujte rozhovor s učiteľom alebo špeciálnym pedagógom o špecifikách výchovno-vzdelávacieho procesu týchto žiakov.
3. Diskutujte na seminári o tom, čo ste sa v týchto rozhovoroch o deťoch a žiakoch so zdravotným znevýhodnením dozvedeli a porovnajte si navzájom svoje zistenia.

Otázky a témy na diskusiu:

4. Diskutujte o tom, s akými ťažkosťami by sa mohli žiaci so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami stretávať v bežnej škole.
5. Mali ste vo svojej triede na ZŠ alebo SŠ integrovaného žiaka so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami? Ak áno, aké zdravotné znevýhodnenie mal? Aký bol prístup učiteľov a vás, spolužiakov, k tomuto žiakovi? Ako ste ho vnímali? Aký bol jeho postoj k vám a učiteľom? Ako sa mu darilo v škole? Diskutujte o svojich skúsenostiach.

Prípadová štúdia:

Matej má 10 rokov a navštevuje 4. ročník základnej školy v okresnom meste. Jeho rodičia majú ukončené vysokoškolské vzdelanie; otec pracuje ako ekonóm, matka je zdravotná sestra. Chlapec v detstve prekonal bežné ochorenia, rodičia neuvádzajú prítomnosť závažnejších chorôb. Po nástupe do prvého ročníka začali u Mateja pozorovať ťažkosti s pozornosťou, ktorým v predškolskom veku nepripisovali závažný význam. V škole už začali byť rušivé a spôsobovali problém pri plnení školských úloh. Matej sa v škole nedokázal dostatočne sústrediť, ľahko sa rozptýlil, vyrušoval, nevedel dlhšie obsedieť na mieste. Učítelia ho v škole denne napomínali, aby ticho sedel, dával pozor a pracoval. Často dostával poznámky za vyrušovanie alebo nevhodné správanie. Triedny učiteľ po podnetoch od viacerých vyučujúcich inicioval stretnutie s rodičmi a školskou psychologičkou. Rodičom odporučili psychologické vyšetrenie zamerané na poruchy pozornosti, s ktorým súhlasili. Matejovi bola diagnostikovaná porucha pozornosti s hyperaktivitou. Učiteľom boli na základe výsledkov psychologického vyšetrenia poskytnuté konkrétne odporúčania, ako by mali na vyučovacích hodinách pristupovať k Matejovi s ohľadom na jeho diagnózu. Učítelia tieto odporúčania aplikovali a Matejovo správanie na vyučovacích hodinách sa začalo zlepšovať. Zmenu si všimli nielen učítelia, ale aj Matejovi spolužiaci a rodičia. Aj Matej popisoval, že sa v škole začal cítiť lepšie, viac sa teší na vyučovanie, pretože učítelia ho menej kritizujú a napomínajú, a snažia sa brať ohľad na jeho problémy s pozornosťou.

6. Formulujte a zdôvodnite konkrétne odporúčania pre učiteľov, ako by mali pracovať so žiakmi s ADHD vo výchovno-vzdelávacom procese.

Úloha: Intervencia na rozvoj čitateľských/matematických schopností žiaka

7. Navrhните a zrealizujte intervenčné aktivity na tréning čítania/počítania u žiaka, ktorý má oslabenú úroveň čitateľských/matematických schopností:
  - a) Dodržte postup pretest–intervencia–posttest. Zistite počiatočnú úroveň čítania/počítania, aplikujte intervenčné úlohy a následne overte ich efekt opätovným zhodnotením úrovne čítania/počítania po intervencii.
  - b) Na základe odborných zdrojov a vedeckých štúdií vyberte vhodné úlohy pre zhodnotenie úrovne čítania/počítania pred intervenciou a po intervencii, ako aj relevantné intervenčné úlohy na rozvoj čitateľských/matematických schopností.
  - c) Zvážte počet, časové trvanie a harmonogram intervenčných stretnutí.
  - d) Porovnaním výsledkov pretestu a posttestu sa vyjadrite k účinnosti intervencie. Nastalo vďaka nej u žiaka zlepšenie čitateľských/matematických schopností?
  - e) Zhodnoťte celý intervenčný proces. Čo ste vnímali pozitívne, a čo negatívne? Ako sa vám pracovalo so žiakom? Urobili by ste druhýkrát niečo inak? Napadajú vám do budúcnosti odporúčania na úpravu alebo zlepšenie čohokoľvek v rámci intervencie?

---

7 Alternatívne prístupy k hodnoteniu študijných predpokladov

Úloha: Dynamické testovanie

1. Zrealizujte dynamické testovanie učebného potenciálu žiaka 1. stupňa základnej školy.
2. Následne popíšte, ako presne prebiehalo dynamické testovanie s využitím postupu RTI (odozvy na intervenciu):
  - a) S čím konkrétne mal žiak problém.
  - b) Aký bol počiatočný výkon žiaka v danej úlohe pri štandardnom podaní.
  - c) Čo ste chceli dosiahnuť dynamickým postupom testovania.
  - d) Ako presne vyzerala intervencia – aké formy pomoci ste podali.
  - e) Ako dieťa reagovalo na pomoc – aký bol výkon dieťaťa po poskytnutej pomoci.
3. Vyberte si jeden test, ktorý ste administrovali dynamicky. Na tomto príklade následne ilustrujte celý postup dynamického testovania a zapíšte ho formou dialógu so žiakom.

Otázky a témy na diskusiu:

4. Ktoré ciele dynamického testovania sa vám podarilo naplniť?
5. Aké informácie navyše ste získali dynamickým postupom v porovnaní so štandardným testovaním?
6. Ako sa vo vašom testovaní líšil proces administrácie úloh pri štandardnom a dynamickom testovaní? Aké konkrétne rozdiely ste si všimli?
7. Ktoré konkrétne formy pomoci ste poskytli dieťaťu pri dynamickom testovaní? Uveďte príklady.
8. Aké konkrétne výhody a nevýhody malo pre vás dynamické testovanie v porovnaní so štandardným postupom testovania?
9. Zdieľajte a porovnajte si svoje skúsenosti s dynamickým testovaním v skupine medzi spolužiakmi.

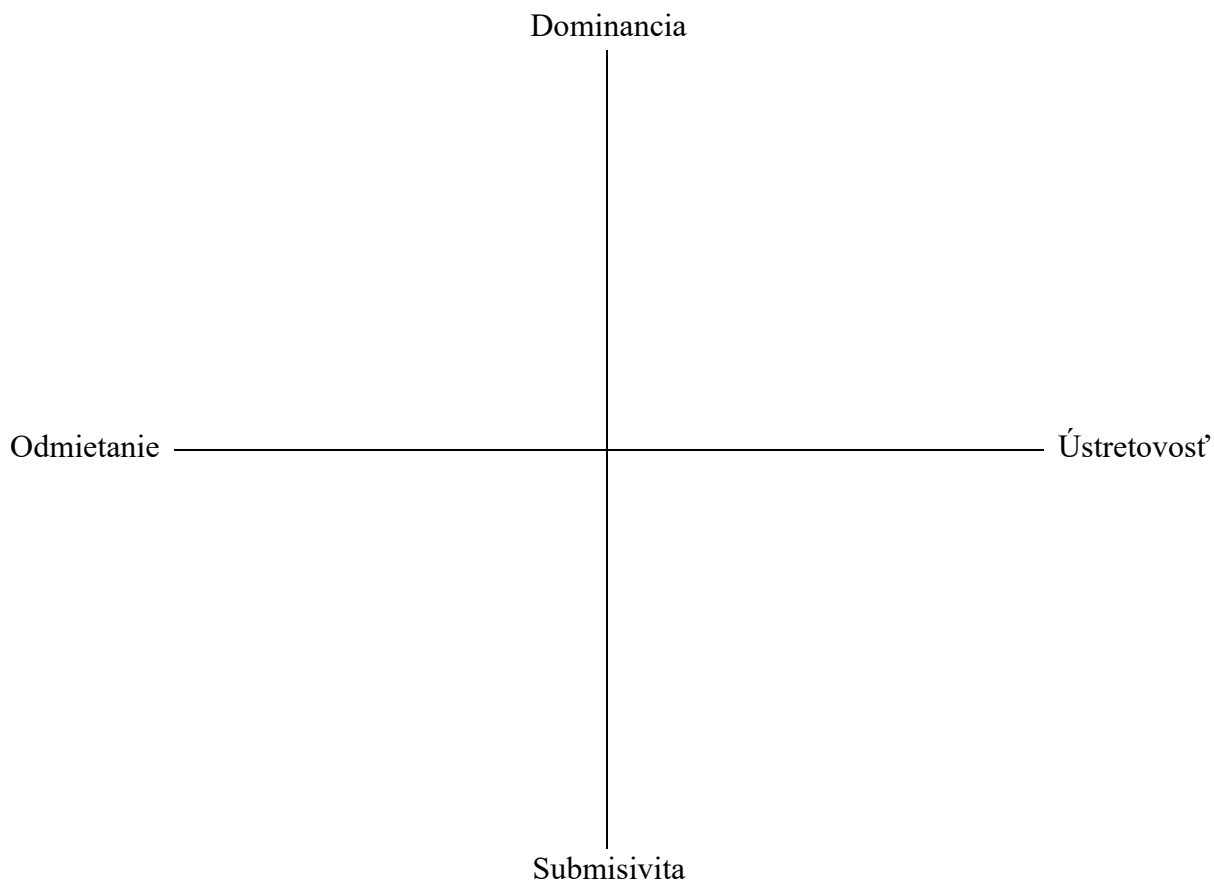
---

8 Interpersonálne správanie učiteľa

Úlohy:

1. Rozdeľte sa do 4-5 členných skupín. Porozmýšľajte nad tým, aké sú podľa vás charakteristiky dobrých, zlých a ideálnych učiteľov. Môžete sa pritom zamerať na rôzne oblasti: osobnostné črty, zvláštnosti verbálneho a neverbálneho prejavu, emocionálne prežívanie a prejavy, spôsob správania, presvedčenia/postoje k študentom/škole a pod. Následne vytvorte tri osobnostné profily:
  - a) Osobnostný profil dobrého učiteľa (aké charakteristiky majú dobrí učitelia).
  - b) Osobnostný profil zlého učiteľa (aké charakteristiky majú zlí učitelia).
  - c) Osobnostný profil ideálneho učiteľa (aké charakteristiky by ideálny učiteľ mal mať).
2. Spísané charakteristiky dobrých, zlých a ideálnych učiteľov umiestnite do pomyselného kruhového priestoru Modelu interpersonálneho správania učiteľa na základe toho, v akej miere sú vyjadrením dominancie/submisivity a ústretovosti/odmietania:

Otázky a témy na diskusiu:

3. Medzi skupinami diskutujte o tom, aké charakteristiky ste pripísali dobrým, zlým a ideálnym učiteľom a ako by ste ich umiestnili v kruhovom priestore Modelu interpersonálneho správania učiteľa. V čom sú vaše pohľady podobné a v čom odlišné?
4. Ktoré charakteristiky považujete za kľúčové v rámci osobnostných profilov dobrých, zlých a ideálnych učiteľov? Zdôvodnite svoje odpovede.
5. Zhodnoťte osobnostné profily dobrých, zlých a ideálnych učiteľov cez optiku Modelu interpersonálneho správania učiteľa. Identifikujte, ktoré dimenzie, kvadranty a sektory dominujú v ich interpersonálnom správaní.
6. Ako sa od seba odlišujú osobnostné profily dobrých, zlých a ideálnych učiteľov? V čom vnímate kľúčové rozdiely medzi týmito tromi osobnostnými profilmi? Popíšte ich vzájomné odlišnosti cez optiku Modelu interpersonálneho správania učiteľa.

Úloha: Analýza interpersonálneho správania učiteľov

7. So spolužiakmi zrealizujte výskum o interpersonálnom správaní učiteľov rôznych predmetov na základných a stredných školách:
  - a) Administrujte Dotazník interakčného štýlu učiteľa žiakom základných škôl a študentom stredných škôl.
  - b) Úlohou žiakov a študentov bude posúdiť interpersonálne správanie dvoch učiteľov: učiteľa, s ktorým sú spokojní najviac a učiteľa, s ktorým sú spokojní najmenej.
  - c) Vyhodnoťte Dotazník interakčného štýlu učiteľa a porovnajte odpovede žiakov a študentov v každom z ôsmich sektorov interpersonálneho správania učiteľa.
  - d) Ako žiaci a študenti vnímajú interpersonálne správanie učiteľov, s ktorými sú spokojní najviac a najmenej? Líšia sa ich percepcie správania oboch učiteľov? Ak áno, v ktorých sektoroch sú prítomné významné rozdiely?
  - e) Sú rozdiely vo vnímaní správania oboch učiteľov medzi žiakmi ZŠ a študentmi SŠ? Ak áno, v ktorých sektoroch sú prítomné významné rozdiely?
  - f) Ako by ste mohli ako školskí psychológovia pracovať s učiteľmi na rozvoji ich interpersonálneho správania tak, aby ste podporili zastúpenie želaných spôsobov interakcie učiteľa so žiakmi a eliminovali výskyt tých nežiadúcich? Navrhnite možnosti preventívnych alebo intervenčných aktivít, ktoré by mohli viesť aj k zlepšeniu spokojnosti žiakov/študentov s učiteľmi.

Cvičenie: Rolové hry

8. Rozdeľte sa do dvojíc. Jeden študent bude psychológ v škole (ZŠ/SSŠ), druhý študent bude učiteľom, ktorý v spätnej väzbe na konci prvého polroka získal negatívne hodnotenie od žiakov/študentov. Úlohou psychológa je sprostredkovať učiteľovi túto spätnú väzbu a prekonzultovať možnosti zlepšenia jeho prístupu k žiakom/študentom.
  - a) Zrealizujte tento rozhovor a zapíšte si, ako by mohol prebiehať.
  - b) Ako by ste ako psychológ rozhovor začali a viedli? Aké konkrétne otázky by ste sa pýtali učiteľa? Ako by ste formulovali svoje myšlienky?
  - c) Ako by počas rozhovoru mohol reagovať učiteľ? (verbálne, emocionálne, správaním)
  - d) Následne si roly vymeňte a rozhovor prehrajte a zapíšte ešte raz.
  - e) Po ukončení práce vo dvojiciach vytvorte z oboch zapísaných dialógov jeden, ktorý následne prehrajte pred spolužiakmi.

Otázky a témy na diskusiu:

9. Ako ste sa cítili v rolách psychológa a učiteľa? Ktorá pozícia vám vyhovovala viac a prečo?
10. Aké boli počas prehrávania dialógov v oboch rolách vaše myšlienky, nad čím ste uvažovali? Nechali ste si niektoré z nich iba pre seba alebo ste všetky v priebehu dialógu otvorene komunikovali?
11. Ako ste sa správali v pozícii psychológa a ako v pozícii učiteľa?
12. Podel'te sa so svojimi reflexiami a diskutujte o svojich skúsenostiach so spolužiakmi.
13. Pokúste sa na záver sumarizovať, aké pravidlá by mali byť v takomto type rozhovoru dodržané. Na čo by sa mal psychológ zamerať, ako by mal s učiteľom komunikovať, ako by mal pracovať s emóciami, čo by mal/nemal robiť?

---

9 Klíma triedy a klíma školy

Úloha: Intervenčný program na podporu priaznivej klímy triedy a školy

1. Pracujte v štvorčlenných skupinkách. Navrhňte intervenčný program na podporu priaznivej klímy triedy a školy. Môžete sa zamerať na základné alebo stredné školy. Intervenčný program má byť realizovateľný psychológom v škole a bude rozdelený do dvoch častí: intervencie zamerané na prácu s učiteľmi a intervencie zamerané na prácu so žiakmi v triedach.

a) Intervenčný program na podporu klímy školy zameraný na prácu s učiteľmi:

- Aké konkrétne ciele bude mať intervenčný program?
- Aké konkrétne metódy zvolíte na realizáciu cieľov intervenčného programu? Venujte pozornosť voľbe takých metód, ktoré sú teoreticky podložené, ich efektívnosť je výskumne overená a vyhovujú etickým štandardom.
- Aký bude časový harmonogram intervenčného programu?
- Aká bude obsahová náplň intervenčného programu?
- Ako budete overovať efektívnosť intervenčného programu?
- Ako budete intervenčný program implementovať po overení jeho účinnosti v praxi?

b) Intervenčný program na podporu klímy triedy zameraný na prácu so žiakmi:

- Aké konkrétne ciele bude mať intervenčný program?
- Aké konkrétne metódy zvolíte na realizáciu cieľov intervenčného programu? Venujte pozornosť voľbe takých metód, ktoré sú teoreticky podložené, ich efektívnosť je výskumne overená a vyhovujú etickým štandardom.
- Aký bude časový harmonogram intervenčného programu?
- Aká bude obsahová náplň intervenčného programu?
- Ako budete overovať efektívnosť intervenčného programu?
- Ako budete intervenčný program implementovať po overení jeho účinnosti v praxi?

Témy na diskusiu:

2. Predstavte svoje návrhy intervenčných programov ostatným pracovným skupinám.
3. Posúďte navzájom svoje návrhy. Čo hodnotíte pozitívne? Čo by ste odporúčali vylepšiť alebo urobiť inak a prečo?

Prípadová štúdia:

Šimon je stredoškólák s ťažkosťami v sociálnych interakciách. Jeho problémy so sebavedomím a vzťahmi so spolužiakmi začali ovplyvňovať jeho študijné výsledky. Školský psychológ bol oslovený učiteľkou, ktorá si všimla Šimonovu neistotu a ťažkosti. Po individuálnych rozhovoroch so Šimonom a konzultáciách s jeho učiteľkou vypracoval školský psychológ plán podpory.

Plán zahŕňal organizovanie skupinových sedení pre študentov s podobnými problémami. Tieto stretnutia poskytovali bezpečný priestor na zdieľanie skúseností a rozvoj sociálnych zručností. Po niekoľkých poradenských stretnutiach sa ukázalo, že Šimon má talent v oblasti umenia, ale jeho nízke sebavedomie mu bránilo v prejave schopností.

Školský psychológ aktívne spolupracoval s rodičmi Šimona, komunikoval s nimi o jeho emocionálnom a akademickom vývoji. Vytvoril prostredie otvoreného dialógu, kde boli rodičia informovaní o pokrokoch a ťažkostiach, čím sa zapojili do celkového procesu podpory.

Táto koordinovaná spolupráca medzi učiteľkou, rodičmi a školským psychológom poskytla Šimonovi príležitosť rozvinúť svoj umelecký talent a zároveň zlepšiť jeho sociálne interakcie. Výsledkom bolo zlepšenie jeho sebavedomia a subjektívnej pohody v škole.

1. Odpovedzte na nasledujúce otázky k prípadovej štúdii:

- a) Aké boli hlavné problémy, s ktorými sa Šimon stretával v škole?
- b) Ako hodnotíte využitie skupinových sedení v riešení Šimonových problémov?
- c) Ako prebiehala spolupráca medzi školským psychológom, učiteľkou a rodičmi Šimona?
- d) Ktoré aspekty spolupráce medzi učiteľkou, psychológom a rodičmi mohli prispieť k celkovému úspechu v podpore Šimona?

Cvičenie: Rolová hra

2. Rozdeľte sa do trojčlenných skupín pozostávajúcich z učiteľa, rodiča a psychológa. Pracujte s nasledujúcim scenárom:

Lucia, 12-ročná žiačka, zmenila základnú školu. Jej rodičia sa nedávno presťahovali do iného mesta, čo spôsobilo odstrihnutie od jej starých priateľov. Zatiaľ čo na bývalej škole mala Lucia blízkych priateľov a vzťahy s učiteľmi boli pevné, na novej škole začala prežívať viaceré ťažkosti. Stala sa tichou a uzavretou. Jej študijné výsledky sa zhoršili a začala hľadať spôsoby, ako sa vyhnúť vyučovaniu.

- a) V skupinách si pripravte rozhovory, ktoré by sa mohli odohrávať medzi učiteľom, rodičom a psychológom v snahe riešiť žiačkin problém. Následne tieto rozhovory zahrajte pred triedou.
- b) Po ukončení rolovej hry diskutujte o vašich skúsenostiach. Porovnajte výzvy a príležitosti, ktoré vznikajú pri komunikácii medzi týmito zainteresovanými stranami.

Témy na diskusiu:

3. Aké sú výhody spolupráce medzi psychológmi, učiteľmi a rodičmi v riešení vzdelávacích problémov žiakov?
4. Ako by ste mohli zlepšiť komunikáciu a spoluprácu v takýchto konzultačných situáciách?

---

11 Intervenčné programy a ich efektívnosť

Úloha: Návrh intervenčného programu

Peter je 10-ročný chlapec, ktorý navštevuje základnú školu. Jeho učiteľka si všimla, že má problémy s čítaním a písaním v porovnaní s ostatnými deťmi v triede. Peter často zamieňa písmená a má ťažkosti s rozpoznávaním slov. Jeho výsledky v čítaní sú podpriemerné napriek tomu, že má prirodzený záujem o učenie.

1. Pracujte v štvorčlenných skupinách. Navrhňte intervenčný program pre študenta so špecifickými vzdelávacími potrebami popísaného vyššie. Cieľom je vytvoriť program, ktorý je nielen teoreticky podložený, ale aj prakticky realizovateľný.
  - a) Stanovte konkrétne ciele intervenčného programu.
  - b) Popíšte metódy, ktoré by ste zahrnuli do intervenčného programu.
  - c) Uveďte, akým spôsobom by ste hodnotili efektívnosť intervenčného programu.
  - d) Každá skupina predstaví svoj návrh ostatným študentom.
  - e) Zhodnoťte návrhy ostatných skupín, zvažte ich silné stránky a predložte prípadné odporúčania na vylepšenie.

Témy na diskusiu:

2. Diskutujte o efektívnosti a výzvach pri implementácii intervenčných programov.
3. Aké faktory môžu ovplyvniť efektívnosť intervenčných programov?

---

12 Technológie vo vyučovaní

Prípadová štúdia: Kyberšikana a jej dôsledky

Kristína, 15-ročná študentka, aktívne využíva sociálne siete a rôzne aplikácie na učenie a komunikáciu so spolužiakmi. V posledných týždňoch však začala prejavovať známky stresu a úzkosti. Po rozhovore so školským psychológom priznala, že je obeťou kyberšikany. Začala dostávať ponižujúce správy a komentáre od anonymných osôb na sociálnych sieťach. Nedávno sa celkom stiahla zo sociálnych sietí a so spolužiakmi takmer nekomunikuje.

1. Pracujte so situáciou popísanou vyššie a odpovedzte na nasledujúce otázky:
  - a) Aké dôsledky má kyberšikana na emocionálny stav Kristíny?
  - b) Ako môže škola aktívne prispieť k prevencii kyberšikany a podpore jej obetí?
  - c) Aké by mohli byť dôsledky, ak by sa problém s kyberšikanou neriešil včas a adekvátne?

Úloha:

2. Porovnajete existujúce mobilné aplikácie využívané vo vzdelávaní.

Témy na diskusiu:

3. Diskutujte o možnostiach a obavách spojených s používaním technológií vo vyučovaní.
4. Diskutujte o výhodách a nevýhodách online vyučovania na rôznych stupňoch vzdelávania.

Otázky:

5. Ako by ste zhodnotili výhody a výzvy spojené s implementáciou technológií do vzdelávania na základe vašich skúseností?
6. Aké sú podľa vás najdôležitejšie etické otázky, ktoré sa týkajú používania umelej inteligencie vo vzdelávaní?
7. Ako by mohli pedagógovia integrovať technológie do svojich výučbových metód tak, aby podporovali psychologický rozvoj žiakov?
8. V akých situáciách by mohlo mať hybridné vyučovanie alebo online vzdelávanie pozitívny vplyv na psychické zdravie študentov?

---

13 Výskum v pedagogickej psychológii

Úloha:

1. Vyberte si článok, ktorý sa výskumne zaoberá aktuálnymi trendami v pedagogickej psychológii a postupujte v nasledujúcich krokoch:
  - a) Zhodnoťte kvalitu metodológie použitej v článku, vrátane výberu výskumného dizajnu, vzorky a nástrojov na zber dát.
  - b) Posúďte, ako autor článku interpretuje svoje výsledky a aký je význam týchto výsledkov v širšom kontexte.
  - c) Identifikujte silné a slabé stránky výskumného článku z hľadiska jeho prínosu pre pedagogickú psychológiu.
  - d) Navrhните možné vylepšenia metodológie alebo interpretácie výsledkov.

Otázky a témy na diskusiu:

2. Ako sa výsledky výskumu v pedagogickej psychológii môžu prenášať do praxe v školstve?
3. Aké výskumné témy v oblasti pedagogickej psychológie vás osobne zaujímajú a prečo?
4. Prečo je dôležité v pedagogickej psychológii zahrnúť etické zásady do výskumných projektov?
5. Ktoré výskumné metódy sa v pedagogickej psychológii považujú za najužitočnejšie a prečo?
6. Máte skúsenosť s kritickým hodnotením výskumných prác? Ak áno, aké sú vaše skúsenosti a čo ste sa z nich naučili?
7. Aké budú podľa vás trendy vo výskume v pedagogickej psychológii o 5 rokov?

---

14 Školský psychológ ako profesia

Prípadová štúdia: Rozvoj sociálnych zručností

Michal, 14-ročný žiak strednej školy, mal ťažkosti v nadväzovaní a udržiavaní priateľstiev. Bol často izolovaný od skupiny spolužiakov a vyhýbal sa sociálnym situáciám. Jeho učitelia a rodičia vyjadrili obavy ohľadom jeho sociálnych interakcií a chceli, aby sa na tom pracovalo. Školský psychológ sa stretol s Michalom a pri neformálnom rozhovore sa dopytoval na jeho vnímanie vlastných sociálnych zručností. Na ďalšom stretnutí psychológ použil dotazník a hodnotiace škály na získanie objektívnych informácií o sociálnych zručnostiach Michala. Na základe získaných údajov vytvoril psychológ individuálny plán rozvoja sociálnych zručností, ktorý zahŕňal konkrétne ciele pre zvýšenie sebavedomia. Následne psychológ poskytoval Michalovi individuálne poradenské sedenia, kde pracovali na konkrétnych situáciách, ktoré Michal považoval za sociálne náročné. Používal rôzne metódy, ako napríklad prehrávanie rolí, modelovanie správania a diskusie. Po určitom období psychológ a Michal spolu zhodnotili dosiahnuté ciele a rozhodli o ďalších krokoch v rozvoji jeho sociálnych zručností.

1. Pracujte s prípadovou štúdiou. Identifikujte jednotlivé fázy práce psychológa so žiakom.

Téma na diskusiu:

2. Diskutujte o úlohe školského psychológa pri podpore študentov a učiteľov v školskom prostredí. Aké má kompetencie a povinnosti?

Úloha:

3. Prečítajte si tri scenáre z prostredia základnej školy a odpovedzte na otázky nasledujúce za nimi.

Scenár č. 1:

Marek, 16-ročný žiak, sa nedávno začal správať agresívne a vykazuje nezvyčajné správanie v triede. Jeho učitelia majú obavy, aké dôsledky môže mať jeho agresia v škole na spolužiakov, vzťahy v triede, ale aj na vyučovací proces. Marekove študijné výsledky sa tiež zhoršili, on však odmieta hovoriť o príčinách svojho správania.

- a) Je potrebná intervenčná podpora pre Mareka?
- b) Ak áno, aké kroky by školský psychológ mohol podniknúť?
- c) Aké preventívne opatrenia by bolo možné zaviesť v škole, aby sa predišlo podobnému správaniu?

Scenár č. 2:

Ema, 12-ročná žiačka so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, prejavuje známky frustrácie a úzkosti pri plnení školských úloh. Jej učiteľka si všimla, že sa Ema vyhýba sociálnym interakciám so spolužiakmi. Rodičia vyhľadali pomoc psychologičky, pretože Ema doma prejavuje príznaky depresie.

- a) Je v tomto prípade potrebná diagnostika? Ak áno, aké kroky by školská psychologička mala podniknúť?
- b) Ako by mohla školská psychologička podporiť Eminu sociálnu integráciu v triede?
- c) Aká krízová intervencia by bola vhodná v situácii, ak by Ema zažívala akútne zhoršenie psychického stavu v škole?

Scenár č. 3:

V tíme učiteľov pracujúcich so žiakmi so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami vznikol konflikt. Dve učiteľky majú rozdielne názory na to, ako vzájomne spolupracovať a ako pristupovať k jednotlivým žiakom. Konflikt začína ovplyvňovať efektivitu tímu a kvalitu vzdelávania pre žiakov.

- a) Aké kroky by mohol školský psychológ podniknúť na riešenie konfliktu?
- b) Aké preventívne stratégie by bolo možné implementovať v tíme učiteľov na zabránenie budúcim konfliktom?

Poznámky:

Prípadové štúdie a cvičenia z pedagogickej psychológie

Pracovný zošit

Autori: prof. PhDr. Margita Mesárošová, CSc.
Mgr. Miroslava Köverová, PhD.
Mgr. Radka Miháliková

Vydavateľ: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach
Vydavateľstvo ŠafárikPress

Rok vydania: 2023

Počet strán: 34

Rozsah: 1,28 AH

Vydanie: prvé

ISBN 978-80-574-0280-0 (e-publikácia)